

**EL LLIBRE
DE LA SETMANA**

PERFIL

BLAI BONET (1926 - 1997) ÉS UN DELS ESCRITORS MALLORQUINS MÉS DESTACATS DE LA SEGONA MEITAT DEL SEGLE XX, GRÀCIES A LLIBRES DE POESIA COM 'ELS FETS' I LES NOVEL·LES, ENTRE LES QUALS HI HA 'EL MAR' I 'JUDES I LA PRIMAVERA'

PERE ANTONI PONS

L'aparició de Blai Bonet en la deprimida Mallorca de postguerra resulta tan prodigiosament incomprensible com la del Giotto a la Toscana del segle XIII. Costa molt d'entendre que el fill d'una família humil, sense llibres a casa i obligat a estudiar en una llengua que no era la pròpia, fos capaç d'escriure, durant els reprimits i repressius anys 50 i 60 del segle passat, uns poemes tan portentosos i unes novel·les tan singularment lliures i musculoses, que desborden de gosadia moral i de coratge espiritual i que, mig segle després d'haver estat escrites, encara hipnotitzen per la salvatge sensual del seu llenguatge, alçurat de meravella, terror, passions i tragèdies.

Judes i la primavera, apareguda originàriament l'any 1963, és la tercera novel·la que va publicar l'autor, després de l'esplèndida *El mar* (1958) i la menys coneguda però igualment esplèndida *Haceldama* (1959). Cruel i solar, introspectiva però expansiva, és una obra paradigmàticament blaibonetiana. Hi surten molts dels seus temes i escenaris recurrents: la memòria traumàtica de la Guerra Civil, el despertar incontrolable del sexe durant l'adolescència, el funcionament d'una societat rural profundament classista, la claustròfòbica quotidianitat del seminari, la Barcelona més suburbial, la tuberculosi i el sanatori...

Un tapís polifònic

A la novel·la, hi té un paper central el conflicte entre diferents expressions de la religiositat –o entre concepcions antagòniques de l'espiritualitat–. D'una banda, hi ha la foscor repressiva del nacionalcatolicisme imperant –exemplificat en l'ús immoral que fan de l'Església els poders fàctics del poble i en la intransigència severa dels capellans del seminari–; de l'altra, hi ha l'humanisme comprensiu i justicierament ètic de Mossèn Manuel, així com la lluminositat alliberadora d'un cert cristianisme heterodox, del qual Blai Bonet va fer bandera i que aquí s'encarna en l'adolescent Salvador. És un tipus de cristianisme exaltat i impur, d'arrel franciscana i instintivament humanista, bondados però assaltat per la desgràcia i la sordidesa, i sempre amenaçat pel mal. La referència a *Judes* del títol no podria ser, en aquest sentit, més provocativament rica.

Estructurada com un tapís polifònic –una forma manllevada del millor Faulkner, el de *Mentre agonitzo*– en què cada capítol està focalitzat en

JUDES I LA PRIMAVERA
BLAI BONET
CLUB EDITOR
320 PÀG. / 19,80 €

un personatge –el mossèn, la vídua d'un assassinat, l'adolescent sensible, el falangista adinerat i sinistre, l'idiota del poble–, la novel·la conta la història d'en Salvador, a qui van matar el pare a l'inici de la guerra i el qual està fatalment condemnat a acabar malament perquè “de la vida, només en coneix les dents”. Tots els capítols estan narrats en segona persona, una opció que dona a la novel·la un to agressivament íntim. Com passa sempre en la narrativa de Blai Bonet, el text està ple de fuetades poètiques, que cremen damunt la pàgina com bengales dins la nit. Poques vegades deu haver-se resumit tan bé la fonda i asfixiant desesperació de l'adolescència com amb la frase “plores com una cova que degota”.

Sigui com sigui, la present reedició de *Judes i la primavera*, a cura del professor Nicolau Dols i publicada per Club Editor, serveix per a molt més que per constatar el geni de Bonet. Serveix per conèixer-lo millor. Tal com explica Dols a l'instructiu postfaci, la versió publicada el 1963 per Selecta diferia substancialment, en termes estilístics, de la versió original de l'autor, i això que la censura –per un seguit d'errors i malentesos entre còmics i miraculosos– no hi havia posat pegues. Dols revela que aquests canvis en l'estil responen a una petició de l'editorial perquè l'autor alleugerís el text de cruessa. Si comparem diferents passatges –per exemple els paràgrafs finals– de les dues edicions, no hi ha dubte que és més potent l'edició original ara recuperada, que presenta una adjectivació més opulenta i un ritme més gimnàstic.

Congratulem-nos, doncs, de poder gaudir, per fi, de *Judes i la primavera* amb tota la seva esplendor sismica i tal com Blai Bonet l'havia creada inicialment. ♦♦

“CRUEL I SOLAR, INTROSPECTIVA PERÒ EXPANSIVA, 'JUDES I LA PRIMAVERA' ÉS UNA OBRA PARADIGMÀTICAMENT BLAIBONETIANA”

ARXIU CASA MUSEU BLAI BONET

Agres calls de fosca

VÍCTOR OBIOLS

La poesia vol i dol, i s'esplaiava com pot, en moltes maneres. Diu, en el seu llibre, Jaume Munar, *La pietat del pensar* (Capaltard, 2005): “El dret a ser / foranament humà, / silvestrement sociable, / genitalment jo”. I tot d'una sentim ecos de Rimbaud, de Lorca, de Vallejo. De genis de la poesia que van deixar la pell en els seus versos. No és una qüestió de si costa o no costa. Qui ho ha de fer ho fa. I ho sap Jaume Pons Alorda quan afirma: “Aquesta abraçada superhumana entesa com una amputació dolorosa i necessària, el

fruit hostil i amical de vivències devastadores que et fan arribar a aquest atac frontal contra la Veritat”. També Bartomeu Fiol, en el seu moment, va quedar sorprès davant de la potència devastadora del llenguatge i el pensament de Munar. I és amb molta propietat que Pons recorda els mots de Margalida Pons respecte de Blai Bonet: “Aquesta peculiar contaminació, la ironia, la indignació, l'horror, la malícia i el plaer”.

Segurament (aquest adverbí que Lluís Urpinell detesta per la seva manca de compromís, però que no em sé estar d'usar quan em cal per expressar una discreta convicció que algú altre haurà de reblar) és en

terra de Mallorca on creixen herbes de la mena de Munar (vegeu Bonet, Bauçà, Fiol, Pons...), per raons tel·lúriques, de tradició (lulliana, arquetípica, antropològica?), o aneu a saber per quins set sous... El fet és que un nou felanitxer arriba, i parla. I parla filosòficament, però amb una llengua ben ardida i exuberant de formes terrals, cosa que la fa saborosa i expressiva, fins a arribar a la distorsió gramatical, que, com sabem, és cosa de poetes, o, nogensmenys, poetes que es prenen amb tota llibertat llicències, sense esperar que un savi els vingui a graduar: “Aquesta voluntat teva / de constituir-te inútil / no té explic ni parió”. La cursiva és nostra.

WUNDER-WAFFE
JAUME MUNAR
CAFÈ CENTRAL / EUMO
80 PÀG. / 13 €

No li cap en l'heptasil·lab *explicació*, i el poeta retalla el mot sense manies. Si no és que aquesta sigui una forma felanitxera lexicalitzada del substantiu corresponent, cosa que ignoro, ens trobem davant d'un neologisme, forçat per la mètrica, però que indica el grau de llibertat que es pren l'escriptor. No hi ha prou espai per entrar en la descripció d'aquest món de densitat sostinguda, d'heptasil·labs escambuijats a estones, a la manera d'aquells decasil·labs dels darrers sonets bonetians, que un corrector volia metritzar canònicament, i que va produir, evidentment, la indignació del poeta de Santanyí. Època d'armes miraculoses! ♦♦